

Besöksrapport

Häktet Kronoberg

Inspektion inom ramen för Opcatverksamheten
Mars 2026

BESÖKSRAPPORT

Datum
2026-05-27

Dnr
O 10-2026

Sid
1 (11)

Opcat-inspektion av Kriminalvården, häktet Kronoberg, den 2–4 mars 2026

Inledning

Inspektionen är en del av JO:s verksamhet för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av frihetsberövade personer, Opcat-verksamheten.

Opcat är den engelska förkortningen av tilläggsprotokollet till FN:s konvention mot tortyr (Optional Protocol to the Convention against Torture). Länder som anslutit sig till protokollet har förbundit sig att inrätta ett nationellt besöksorgan som regelbundet besöker platser där personer kan hållas frihetsberövade. I Sverige har JO tilldelats detta uppdrag. Information om JO:s Opcat-verksamhet finns på JO:s webbplats.

På uppdrag av justitieombudsmannen Katarina Pålsson genomförde Opcat-enheten en inspektion av Kriminalvården, häktet Kronoberg den 2 - 4 mars 2026. Inspektionen var inriktad på de intagnas möjligheter att dagligen komma ut ur cellen och omfattade följande frågor.

- Den fysiska miljön: Hur ser de fysiska förutsättningarna ut för vistelse utanför cellen?
- Innehållet i de intagnas tid utanför cellen: Vad består tiden utanför cellen av?
- Personalens bemanning och bemötande: Är personalen bemannad för att kunna hantera frågor om de intagnas möjligheter att komma ut ur cell och hur bemöts de intagna?

Bakgrund

Sverige har återkommande fått kritik för att de intagna i svenska häkten blir isolerade. Bland annat har flera FN-kommittéer, t.ex. Committee against Torture (CAT), som övervakar hur Sverige lever upp till förpliktelseerna enligt konventionen mot tortyr, påtalat att Sverige måste vidta åtgärder för att förebygga de negativa effekter som långvarig isolering kan innebära, särskilt för unga intagna. Svenska myndigheter har vidare t.ex. uppmanats att säkerställa att samtliga intagna ges möjlighet att tillbringa en skälig del av dagen utanför cellen och att de då kan utöva meningsfulla aktiviteter av skiftande slag. JO har följt dessa frågor under flera år.¹

¹ Se t.ex. rapport från Opcat-enheten 2020 Tema Isolering av intagna i häkte, ärendena O 21-2023 och O 23-2023 samt CAT:s senaste granskning av Sverige 2021, CAT/C/SWE/CO/8, p.8, 16(a) och 16(b).

Det är mot denna bakgrund den aktuella inspektionen har genomförts. Det som närmare granskades var vilka möjligheter de häktade som är placerade på restriktionsavdelningar har att komma ut ur cellen och vad denna tid består av. Kartläggningen har innefattat de fysiska förutsättningarna för att de intagna ska kunna komma ut ur cellen, hur personalens bemanning påverkar dessa frågor samt hur personalen bemöter de intagna. Särskild vikt har lagts vid förhållandena för frihetsberövade barn, dvs. intagna som är under 18 år.

Häkteslagen reglerar de intagnas möjligheter att komma ut ur cellen. Där framgår i korthet att en intagen ska beredas lämplig sysselsättning om det är möjligt, få tillfälle att vistas utomhus minst en timme varje dag om det inte finns synnerliga skäl mot det, ges möjlighet att på lämpligt sätt ägna sig åt förströelse samt få ta emot besök och ha elektronisk kommunikation med en annan person i den utsträckning som lämpligen kan ske. Det är särskilt lagreglerat vad som gäller för barns mellanmänniska kontakter. Den som är under arton år och som är häktad och intagen i häkte har således rätt att vistas med personal eller någon annan minst fyra timmar varje dag. Kontakterna ska vara isoleringsbrytande, vilket innebär att de ska vara meningsfulla.²

Därutöver finns vissa internationella regler och normer som Kriminalvården måste beakta. Både FN och Europarådet har antagit särskilda regler för behandlingen av frihetsberövade personer (de s.k. Mandelareglerna respektive de europeiska fängelsereglerna). Reglerna är inte bindande, men de har en principiellt viktig betydelse då de ska vägleda medlemsstaterna och deras myndigheter. Av särskilt intresse i sammanhanget är att en intagen enligt Mandelareglerna anses vara isolerad om han eller hon vistas i ensamhet under mer än 22 timmar per dygn. En intagen anses långvarigt isolerad om han eller hon vistas under sådana förhållanden i en period som överstiger 15 dagar.³

Europarådets kommitté mot tortyr, CPT⁴, gör regelbundna besök i rådets medlemsstater och ger rekommendationer till respektive land som ska förbättra situationen för frihetsberövade personer. CPT publicerar även mer generella uttalanden om tematiska frågor, bl.a. i särskilda standarder och i årsrapporter. Dessa rekommendationer och uttalanden är inte heller bindande men har en stor tyngd och är också vägledande för medlemsstaterna. Det kan särskilt noteras att en målsättning enligt CPT bör vara att alla intagna ska ges möjlighet att tillbringa åtminstone åtta timmar per dag utanför sin cell.⁵

² Se 2 kap. 5 a-8 §§ och 3 kap. 1 och 4 §§ häkteslagen (2010:611).

³ Se Mandelareglerna, regel 44.

⁴ European Committee for the Prevention of Torture and Inhumane or Degrading Treatment or Punishment.

⁵ Se t.ex. CPT/Inf(2021) 20, p. 40.

Häktet Kronoberg

Häktet Kronoberg är ett säkerhetshäkte med platser för intagna i gemensamhet och med restriktioner. Enligt Kriminalvårdens beslut om antal platser vid anstalter och häkten per den 1 januari 2026 har häktet sammanlagt 367 platser, varav 249 platser för intagna med restriktioner. Vid inspektionen var 56 celler dubbelbelagda.

lakttagelser, konsekvenser och risker samt JO:s rekommendationer

Den fysiska miljön

lakttagelser

Det finns 16 avdelningar på fyra våningsplan där intagna stadigvarande vistas. På plan sju finns bl.a. lokaler för inskrivning och arresten. Övriga plan består av avdelningar med celler i långa korridorer. Förutom cellerna finns motionsrum, duschar, toaletter, samtalsrum och rum för isoleringsbrytande åtgärder (IBÅ) samt två kök.

På häktets tak finns 27 rastgårdar, varav tre är större än övriga. På de mindre kan maximalt två till tre intagna vistas samtidigt. De mindre rastgårdarna är helt täckta i plåt. Ljusinsläppet är begränsat och möjligheten att se ut från rastgården är mycket liten. De stora rastgårdarna har utsikt i flera väderstreck och ger ljusinsläpp både från sidan och ovanifrån. I samtal beskrev intagna som nyttjade de mindre rastgårdarna att de avstår från att gå ut p.g.a. att de upplever miljön som bristfällig. Flera uttryckte att det känns meningslöst och deprimerande att vistas där och att de inte finns något att göra. En intagen uppgav att det kändes som att vara instängd i en stålbur.

Två avdelningar delar på ett större motionsrum, övriga avdelningar har ett eget motionsrum. Av de sistnämnda är två rum något större och är anpassade för gruppträning. Det finns även ett pingisbord i ett av dessa rum. Intagna uttryckte att motionsrummen på avdelningarna är små, dåligt utrustade och att det inte går att träna styrketräning. En intagen uppgav att hon är för kort för att kunna använda motionscykeln, ett av de få redskapen som finns i rummet. Några intagna uppgav att de avstår från möjligheten att träna i motionsrummet, antingen för att de inte blir tillfrågade eller för att de upplever lokalen som bristfällig. Ledningen uppgav att häktet inte prioriterar styrkemaskiner eftersom utrymmena är för få eller för små. En intagen tog upp att avdelningens säkerhetsrutin för att komma till motionsrummet är oproportionerlig och avstod därför från att gå dit.

Ledningen ansåg att antalet besöksrum är tillräckligt många för att tillgodose intagnas behov av besök från anhöriga. I samtal med personal uttrycktes dock att besöksrummen är för få och även att det kan vara svårt för intagna att få fram alla uppgifter som krävs för att en anhörig ska bli godkänd för besök.

Det finns särskilda aktivitetsrum för IBÅ-verksamhet, mellan ett och tre per avdelning. Rummen är relativt små och inredda med en sittmöbel och en TV. Rummen är kala i övrigt och vissa rum saknar fönster. Det finns två mindre kök i häktet varav ett används för intagna med restriktioner. I samtal uppgav personal att

det finns för få aktivitetsrum och att möjligheterna till isoleringsbrytande åtgärder därför är begränsade.

Cellerna har inga toaletter utan det finns en eller två toaletter i korridorerna på varje avdelning. Vidare finns två duschtrymmen med var sin toalett på varje avdelning.

Skolverksamheten saknar egna lokaler och lärarna får nyttja de lokaler som finns tillgängliga. I samtal med lärarna uppgav de att de får försöka organisera sina dagar utifrån alla aktiviteter som sker i häktet. Oftast finns ett rum att tillgå men i nödfall sitter de i den intagnes cell.

Konsekvenser och risker

Möjligheten att dagligen vistas utomhus är central för en person som återstående tid av dygnet är inlåst inomhus.⁶ Det är därför bekymmersamt att de intagna upplever miljön på rastgården så bristfällig att de väljer att avstå från att gå ut. JO:s medarbetare kunde också för egen del konstatera att miljön inte är särskilt inbjudande och delade upplevelsen av att det kan uppfattas som att vara instängd i en stålbur. Från de flesta av rastgårdarna är möjligheten att se ut över omgivningarna högst begränsad eller t.o.m. obefintlig. Att under en längre tid inte få frisk luft och inget ordentligt dagsljus riskerar att påverka de intagnas välmående och kan få konsekvenser för deras psykiska och fysiska hälsa. I samma riktning talar det förhållandet att det från många rastgårdar är svårt att se ut över omgivningarna.

En intagens fysiska och psykiska välmående påverkas även av fysisk träning och motion.⁷ Det är i praktiken endast möjligt att motionera i ett motionsrum i häktet och för vissa att delta i cirkelträning i det större rummet på gemensamhetsavdelningen. Det är därför olyckligt att flera av motionsrummen är dåligt utrustade för att kunna utföra olika övningar. Det är också otillfredsställande att det på rastgårdarna saknas utrustning för att utöva någon form av fysisk aktivitet.

Att kunna upprätthålla kontakten med anhöriga är ett betydelsefullt inslag i den kriminalvårdande verksamheten.⁸ Det kan självfallet finnas olika anledningar till att en intagen inte får ta emot besök på det sätt som han eller hon önskar. En grundläggande förutsättning för att besöksverksamheten ska fungera är att det finns lokaler för att ta emot besök. I förhållande till antalet intagna i häktet är det bekymmersamt att antalet besöksrum framstår som för få till antalet.

⁶ Se Mandelareglerna, regel 23 och europeiska fängelsereglerna, regel 27.

⁷ Se Mandelareglerna, regel 23, europeiska fängelsereglerna, regel 27(1)-(2) och CPT/Inf(2017)5-part, p. 58 och p. 68.

⁸ Se Mandelareglerna, regel 58, Europeiska fängelsereglerna, regel 99 och CPT/(2017)5-part, p. 59.

Det är angeläget att både barn och unga får tillgång till skola under ett frihetsberövande. Det är därför problematiskt att häktet saknar särskilda lokaler för att bedriva undervisning.

JO:s rekommendationer

JO rekommenderar Kriminalvården att säkerställa

- att den fysiska miljön på rastgårdarna ger intagna möjlighet att motionera eller utöva annan fysisk aktivitet och att se ut över omgivningarna,
- att motionsrummen förses med funktionell utrustning för träning av olika slag,
- att antalet besöksrum är tillräckligt, och
- att det finns fasta lokaler för skolundervisning.

Innehållet i de intagnas tid utanför cell

lakttagelser

En stor del av tiden utanför cellen spenderas i ensamhet. Det gäller i huvudsak vistelse på rastgården eller i motionsrummen. Om en intagen delar cell eller har samsittning med en annan intagen kan de vistas tillsammans i motionsrummet och på rastgården. Vid tidpunkten för inspektionen fanns det 20 samsittningspar. Häktet hade två restriktionsgrupper och ett barn deltog i vissa aktiviteter i en av dessa grupper.

Varje dag erbjuds samtliga intagna att komma ut på *rastgården*, dvs. om de vill ha sin promenad och i så fall om de vill vara ute i 30 eller 60 minuter. Avdelningarna har en fast tid för promenaden vilket innebär att intagna går ut vid samma tid varje dag. JO:s medarbetare talade med intagna som regelbundet tackar nej till promenad, bl.a. för att det var tidigt på morgonen eller att det alltid är skugga på rastgården. De hade därför inte varit ute på länge.

Enligt personalen tillfrågas de intagna dagligen om de vill få tillgång till *motionsrummet*. Om det är för många som vill träna får ett antal prioriteras till nästkommande dag. De intagna kan enligt personalen vara i motionsrummet i ca en timme. Avdelningarnas rutiner framstod inte som helt tydliga, vilket återspeglades i samtalen med intagna. Några intagna uppgav att de själva måste säga till om att de vill motionera. Andra berättade att de blir tillfrågade varje dag. Det fanns de som kunde motionera varje dag medan andra fick tillgång till motionsrummet två till tre gånger i veckan. En intagen var av uppfattningen att häktet prioriterar barnen och att han därför sällan fick möjlighet att träna. I samband med träning i motionsrummet får den intagne även duscha. Annars är rutinen att de får duscha varannan dag.

Tiden utanför cellen som spenderas tillsammans med någon annan sker i huvudsak inom *IBÅ-verksamheten*. Där kan intagna t.ex. spela spel, pyssla, rita och titta på film. Intagna kan också baka och laga enklare maträtter i något av köken. Det finns även möjlighet till cirkelträning i grupp, vilket var en uppskattad aktivitet.

Aktiviteterna erbjuds både till barn och vuxna men barnen är prioriterade. Ett barn beskrev att det var viktigt för honom att få komma ut till aktivitetsrummet även om det inte finns så mycket att göra där. De intagna som har samsittning eller är med i en restriktionsgrupp utövar aktiviteterna tillsammans, med eller utan personal.

Personal och ledning beskrev att häktet arbetar aktivt för att hitta intagna som kan samsitta, Barn kan samsitta med ett annat barn, men även med en vuxen om det bedöms lämpligt och kan anses vara till barnets bästa. Några i personalen var tveksamma till att barn ska samsitta med varandra istället för att de spenderar IBÅ-tid med en kriminalvårdare. Personal beskrev även att barn som har en samsittare får färre IBÅ-aktiviteter.

Det finns några typer av förtroendjobb som kan tilldelas ett fåtal intagna under en begränsad period. Det rör sig om städning av rastgårdar eller inomhus, viking av tvätt, termospåfyllning och tvätt av tofflor. Vissa städjobb innebär att den intagne låses in i en cell för städning eller att en intagen står ensam i ett rum och viker tvätt. Som termospåfyllare får den intagne vistas ute i korridoren tillsammans med personal. Intagna som hade haft någon form av sysselsättning uppgav att det var uppskattat, bl.a. eftersom det var ett sätt att få komma ut ur cellen.

De intagna kan även få ta emot besök av anhöriga eller av frivilligorganisationer och NAV-medarbetare (Nämnden för andlig vård, dit det finns präster, pastorer, diakoner och imamer knutna).

Barn har möjlighet att studera med stöd av en pedagogisk handledare eller lärare. Personal och intagna uppgav att studierna oftast bedrivs i aktivitetsrummen på avdelningarna. Den pedagogiska handledaren eller läraren förmedlar uppgifter från skolan och stöttar i att genomföra uppgifterna. Någon egentlig undervisning sker inte.

Häktet registrerar dels på ett särskilt blad dels i häktesplanen vilken isoleringsbrytande tid intagna barn får. Vid en översiktlig granskning av två månaders sammanställning av vistelse med annan utanför cell kunde konstateras att för majoriteten av de granskade dagarna så uppnås kravet om minst fyra timmar per dag. Enskilda dagar, främst helger men även vissa vardagar, har inte alla barn fått den lagstadgade tiden. Av sammanställningarna framgår också att barn ibland avstår från att delta. Vidare noterades att för barn räknas det som IBÅ-tid när de spenderar tid i en dubbelbelagd cell tillsammans med sin cellkamrat.

När det gäller vuxna görs inte någon motsvarande sammanställning av tid utanför cell. Det kan dock finnas anteckningar i den intagnes häktesplan för det fall han eller hon är föremål för isoleringsbrytande åtgärder. I samtal med både vuxna intagna och med personal kom det fram att vuxna deltar i IBÅ-verksamheten i mycket begränsad omfattning. En intagen som kom till häktet i oktober berättade att han hade varit i aktivitetsrummet endast en gång och att han hade tappat hoppet om att få gå dit igen. En annan intagen önskade mer IBÅ-tid eftersom ”man blir så väldigt isolerad”.

Konsekvenser och risker

Isolering riskerar att medföra allvarliga psykiska men ibland även fysiska skador. Negativa hälsoeffekter kan uppstå redan efter ett par dagars isolering och riskerna ökar med varje dag som isoleringen pågår.⁹ För intagna är isoleringsbrytande åtgärder av grundläggande betydelse för att motverka de negativa följderna av frihetsberövandet.

Den fysiska miljön på rastgården påverkar intagnas vilja att gå ut på promenad. Även organisationen av verksamheten har betydelse för i vad mån intagna faktiskt kommer ut dagligen. Det är allvarligt att flera intagna förklarade att de inte hade varit ute på en längre tid av just dessa skäl. Mot bakgrund av utomhusvistelsernas betydelse för intagnas hälsa är det angeläget att häktet arbetar aktivt med att motivera intagna att dagligen gå ut på promenad på rastgården.

Motsvarande frågor väcks beträffande intagnas tillgång till motionsrummen. Det kan konstateras att avdelningarna i häktet har olika ambitioner om hur ofta intagna ska få tillgång till motionsrum. Det är naturligtvis välkommet att det finns intagna som kan träna dagligen. Samtidigt är det mycket bekymmersamt att det finns intagna som själva måste säga till om att få komma till ett motionsrum. I förlängningen medför det en risk för att de inte får den fysiska aktivitet som de skulle behöva. Även här är det angeläget att häktet arbetar aktivt med att motivera intagna till träning och miljöombyte.

Det är visserligen positivt att häktet kan erbjuda vissa förtroendjobb och att det finns en målsättning att så många som möjligt ska få möjlighet att komma ut ur cellen för att utföra det. Det är dock tydligt att möjligheterna till sysselsättning är alltför begränsade. En del arbeten bidrar inte heller till något egentligt miljöombyte eller någon mellanmänsklig kontakt, såsom när en intagen vid cellstädning blir inlåst i en annan cell än sin egen.

När det gäller innehållet i IBÅ-verksamheten kan konstateras att det ofta är fråga om ren förströelse. Om aktiviteterna upplevs som tråkiga, eller är svåra att hålla igång under en längre tid, är risken att intagna avstår från att delta. Det är grundläggande att intagna får tillgång till meningsfulla aktiviteter av varierat slag.¹⁰ Den uppskattning som intagna uttryckte för att t.ex. delta i cirkelträningen visar på att organiserade aktiviteter med ett syfte och viss kvalitet gör stor skillnad för intagna.

Vad gäller omfattningen av IBÅ-verksamheten är det positivt att barnen i regel får IBÅ minst fyra timmar per dag. Den siffran måste dock värderas utifrån att Kriminalvården anser att en isoleringsbrytande åtgärd kan omfatta sådant som

⁹ Se t.ex. rapport från Opcat-enheten 2020 Tema isolering av intagna i häkte med där gjorda hänvisningar.

¹⁰ Se Mandelareglerna, regel 64 och 104-105, europeiska fängelsereglerna, regel 25, 27(4) och 27(6), CPT/Inf(2017)5-part, p. 58 och CPT/inf(2021) 20, p. 40.

egentligen inte innefattar en meningsfull mellanmänsklig kontakt, såsom rena miljöombyten. JO har t.ex. ifrågasatt att myndigheten i sådan tid räknar in företeelser såsom när en intagen deltar i polisförhör eller duschar.¹¹ Vidare är det synnerligen förvånande att ett barns tid i en dubbelbelagd cell registreras som IBÅ.¹² Det riskerar därtill att leda till att intagna barn som delar cell inte prioriteras för isoleringsbrytande aktiviteter utanför cellen.

Visserligen utgör samsittning en isoleringsbrytande åtgärd. När lagregleringen om barns rätt till fyra timmar daglig s.k. IBÅ-tid tillkom framhöll emellertid lagstiftaren att denna tid i första hand ska tillbringas tillsammans med Kriminalvårdens personal. Det framgår även av den särskilda bestämmelsen i häkteslagen som införts om detta. Det som avgör om en åtgärd eller kontakt är isoleringsbrytande är om insatsen i realiteten utgör en meningsfull mellanmänsklig kontakt.¹³ Det kan starkt ifrågasättas om det kravet är uppfyllt om barnet samsitter, dvs. tillbringar längre stunder tillsammans med en annan intagen inne i en cell utan närvaro av personal. Om sådan vistelse registreras som IBÅ-tid finns det vidare en risk för att dessa barn inte prioriteras för isoleringsbrytande insatser utanför cellen.

Det är tydligt att det förekommer dagar då häktet inte klarar att leva upp till lagkravet om att barn ska vistas med personal eller någon annan minst fyra timmar varje dag, inte ens med myndighetens definition av vad som ingår i denna tid. Det har också framkommit att intagna barn ibland inte utnyttjar hela sin tid av IBÅ. Det föreligger därmed en risk för att även barn kan komma att bli isolerade. Det är därför viktigt att häktet både motiverar och följer upp varje barns deltagande i IBÅ-verksamheten.

Vuxna intagna som inte är föremål för dubbelbeläggning eller samsittning spenderar däremot nästan all tid ensamma i cellen. När de kommer ut ur cellen är de oftast ensamma i samband med utomhusvistelse och motion samt, förstås, när de duschar. Häktet är alltså långt ifrån att erbjuda de intagna två timmars isoleringsbrytande åtgärder per dag, vilket är myndighetens egen målsättning. Konsekvensen av detta är att en överväldigande majoritet av de intagna i häktet är isolerade, och flera måste anses som långvarigt isolerade. Det är helt oacceptabelt.

JO:s rekommendationer

JO rekommenderar Kriminalvården att säkerställa

- att samtliga intagna får en reell möjlighet att dagligen gå på promenad samt att de ska kunna komma ut under olika tider under dagen,
- att samtliga intagna får möjlighet att utöva motion i stor utsträckning,
- fler intagna får tillfälle till sysselsättning,
- att variationen av de isoleringsbrytande åtgärderna utökas,

¹¹ Se t.ex. dnr 6684-2021, O 3-2022 och O 21-2023.

¹² Se Rapport Dubbelbeläggnings konsekvenser för intagna i häkte s. 28.

¹³ Se 2 kap. 5 a § häkteslagen och prop. 2019/20:129 s. 43.

- att samtliga intagna över 18 år får minst två timmar meningsfull mellanmänsklig kontakt dagligen,
- att varje barn varje dag under veckan får minst fyra timmar meningsfull mellanmänsklig kontakt,
- att den tid som en intagen tillbringar i en dubbelbelagd cell med sin cellkamrat inte räknas som en isoleringsbrytande åtgärd, och
- att orsakerna till att intagna barn avböjer isoleringsbrytande åtgärder följs upp på individnivå och att det sker ett aktivt arbete med att motivera dem att delta i IBÅ-verksamheten.

Personalens bemanning och bemötande

lakttagelser

Det finns personal avsatt för IBÅ-verksamheten varje dag med som mest tio handläggare samt även en klienthandläggare som uteslutande ska arbeta med barnen. Två handläggare arbetar endast med restriktionsgrupper. Därutöver, beroende på de dagliga förhållandena, har en utpekad kriminalvårdare på varje avdelning ansvaret för de gemensamma aktiviteterna och ska kunna avsätta tid för isoleringsbrytande åtgärder för vuxna. När det finns barn på avdelningen finns dock endast lokaler och personalresurser för barnens isoleringsbrytande åtgärder.

Personal och ledning beskrev att ett viktigt verktyg för isoleringsbrytande åtgärder är att få till samsittning både för barn och vuxna. I samtal med personal fördes fram att det ur ett bemanningsperspektiv är en nödvändighet att det finns samsittarpar eftersom personalen är för få för att klara av att dagligen ge isoleringsbrytande insatser till både vuxna och barn.

När IBÅ-verksamheten planeras för dagen är utgångspunkten att alla intagna barn ska erbjudas IBÅ i fyra timmar. Ledningen beskrev att häktet i regel klarar denna målsättning om inte antalet barn är alltför stort. Det finns inget tak för hur många barn häktet kan ta emot. Om lagkravet om fyra timmar inte nås beror detta främst på att det saknas personal, vilket framför allt är fallet under helgerna.

Ledningen uppgav att bristen på isoleringsbrytande åtgärder för vuxna främst beror på att det inte finns tillräckligt med lokaler. I samtal med flera i personalen framkom dock att de ansåg att bemanningen är för låg i förhållande till antalet intagna samt att belastningen ökar när det finns flera barn på en avdelning. Det uttrycktes att om det skulle finnas 15 intagna barn eller fler har häktet inga marginaler för oväntade bortfall av personal eller andra oförutsedda händelser.

Intagna berättade att de märkte av att personalen är för få till antal och att de inte hinner med sina arbetsuppgifter. Det förekommer långa väntetider i samband toalettbesök. Många intagna väljer därför att uträtta sina behov i handfaten. Ledningen ansåg att det är en fördel att det inte är toaletter i cellen eftersom personal istället träffar den intagne regelbundet och att den intagna kommer ut ur sin cell.

I övrigt uppgav en majoritet av de intagna att bemötandet från de flesta i personalen är bra. Samtidigt gavs exempel där några få i personalen haft ett sämre bemötande. Det handlade om att personalen uppträdde professionellt i den direkta kontakten men använde nedsättande kommentarer om intagna i andra situationer, t.ex. i korridoren. Ytterligare en intagen beskrev en situation där en intagen som inte mådde psykiskt bra behandlades som att han misskötte sig istället för att bemötas med förståelse och adekvata insatser.

Konsekvenser och risker

En avgörande faktor för att IBÅ-verksamheten ska kunna bedrivas är att det finns tillgängliga personalresurser till den. Vid tiden för inspektionen befann sig åtta barn i häktet och det fanns beredskap att ta emot ytterligare några barn.

Det är naturligtvis positivt att häktet har en ambition att på ett delvis strukturerat sätt försöka arbeta med IBÅ för vuxna intagna. Det är dock uppenbart att det finns en sårbarhet i häktets bemanning. Vidare är det tydligt att verksamheten för ett relativt litet antal barn har en påtaglig negativ inverkan på utrymmet att motverka isolering bland övriga intagna. Med den prioriteringsordning utifrån den intagnes ålder som tillämpas i häktet finns det därtill en risk för de som mår dåligt inte ens uppmärksammas. Det är uppenbart att de vuxna intagna är isolerade i en grad som inte är acceptabel och som kan medföra hälsorisker.

I häktet är det fortsatt så att intagna får vänta på att bli utsläppta för att gå på toaletten och att de därför utträttar sina behov i handfatet.¹⁴ Enligt ledningen finns det fördelar med att toaletten är utanför cellen, t.ex. för att personalen får mer kontakt med de intagna. Naturligtvis kan personal stämna av hur en intagen har det när han eller hon släpps ut för ett toalettbesök och då etablera viss kontakt. Samtidigt skulle det givetvis vara bättre om kontakterna kan äga rum på ett mer strukturerat sätt. Det kan konstateras att de nuvarande förhållandena i vart fall ställer krav på att det finns tillräckligt med personal som kan besvara de intagnas påringningar om att få gå på toaletten utan dröjsmål. Det är av yttersta vikt att intagna bemöts på ett respektfullt sätt och att personalen bistår dem med det de behöver. Vidare är det av stor vikt att det finns kompetens och kontinuitet i personalgruppen för att kunna erbjuda god behandling av de intagna. Brister i personalens bemötande kan i förlängningen utgöra en risk för omänsklig eller förnedrande behandling. Det är oacceptabelt om intagna blir dåligt behandlade och bemötta av vissa i personalen.

¹⁴ Se bl.a. O 21-2023.

JO:s rekommendationer

JO rekommenderar Kriminalvården att säkerställa

- att IBÅ-verksamheten är bemannad på ett fullgott sätt alla dagar i veckan,
- att det finns ett strukturerat arbete med att bevaka samtliga intagnas behov av isoleringsbrytande åtgärder,
- att häktet har en bemanning dygnet runt som säkerställer att de intagna ges möjlighet att gå på toaletten utan onödig väntan, och
- att personalen har ett professionellt bemötande mot de intagna.

Dokumentet har fastställts digitalt av justitieombudsmannen Katarina Pålsson och har ingen underskrift.